పురోగమనానికి పునాదిరాళ్ళు!

డి. కామేశ్వరి.

"స్సారీ సునీతా. ఐయామ్ వెరీసారీ. ఐయామ్ హెల్ప్‌లెస్... కమిటీ మెంబర్లంతా తేల్చాక నేను ప్రతిసారి కలుగజేసుకోడం బాగుండదుగదా...." ప్రిన్సిపాల్ జయలక్ష్మి తేల్చి చెప్పేసింది. సునీత నిట్టూర్చి కుర్చీలోంచి లేచి నిలబడింది. నిజమే, ఎవరు ఎన్నాళ్ళు సహాయం చేస్తారు. ఆరేళ్ళ బట్టి ఎలాగో ట్రాన్స్‌ఫర్ లేకుండా ప్రతీసారి ఎవరినో పట్టుకుని బతిమిలాడి ఆపుచేయించుకుంటోంది.

"సునీతా ప్రతీవాళ్ళకీ ఏవో యిబ్బందులుంటాయి ఉద్యోగం అన్నాక. వున్న వూర్లోనే వుండాలంటే ఎలా కుదురుతుంది. యిల్లు, మొగుడు, పిల్లలు, చదువులు యీ బాదర బందీలు మనందరికీ వున్న వే."

అవిడ ఉపన్యాసం వినే ఓపికలేదు సునీతకి. "థాంక్స్ మేడమ్. మీరేం చేస్తారులెండి. ఇదివరకు మీచేతులో వున్నది చేశారు" శుష్కహాసం చేసి కదిలింది సునీత. "రేపు ఫేర్‌వెల్‌పార్టీ అరేంజ్ చేసినట్లున్నారు. వుయ్ విల్ ఆల్ మీట్ దేర్." సునీత వాడిన మొహం చూసి ఓదారుస్తున్నట్లంది.

నీర్సంగా, దిగులుగా స్టాఫ్ రూమ్‌లోకి అడుగు పెట్టిన సునీతని చూసి "ఏం అంటుంది ప్రిన్సిపాల్—" ఆత్రుతగా అడిగింది ఎకనామిక్స్ లెక్చరర్ మాధవి.

"ప్చ్. లాభంలేదండి.... ఆవిడ మాత్రం ఏం చేస్తుంది." భూభారం మోస్తున్నంత బరువుగా కుర్చీలో కూలబడింది సునీత.

"అయితే ఏం చేస్తావు.... మీ ఆయనిక్కడ, నీవక్కడ, మీ ఆయనేం అంటారు. రిజైనిస్తే వూరుకుంటారా....' తోటి లెక్చరర్లందరిలోకి మాధవి క్లోజ్‌గా వుంటుంది సునీతతో. "ఏమో నాకంతా అయోమయంగా వుంది మాధవీ. ఆలోచిస్తే మతిపోతోంది. చూస్తూ చూస్తూ వెయ్యి రూపాయలుద్యోగం మానలేను. నేనోచోట.... ఆయనోచోట. రెండు కాపురాలు" దిగులుగా అంది.

"మీకేమిటండీ సునీతగారూ .... యింజనీరు మొగుడుండగా హాయిగా యింట్లో తిని కూర్చోక యీ పాట్లెందుకండి" పొలిటికల్ సైన్స్ లెక్చరర్ ఉమ అంది. 'నాలాంటి వాళ్ళంటే రోజుగడవక చేస్తాం.... నేనే మీ పొజిషన్‌లో వుంటే హాయిగా యింట్లో పుస్తకాలు చదువుకుంటూ, పాటలు వింటూ ఎంజయ్ చేసేదాన్ని." అంది నవ్వుతూ.

సునీత ఓ నవ్వు నవ్వింది. హాయిగా తింటూ చదువుకుంటూ ఆ సుఖమూ చూసింది. ఉద్యోగంలో బాధలూ చవిచూసింది. తను ఉద్యోగం ఎందుకు చేయాలను కుంటుందో ఎవరికి తెలుసు. ఎలా చెపితే అర్థం అవుతుంది. ఇంజనీరు మొగుడు అని అందరికీ తెలుసు. కానీ యింట్లో పరిస్థితి ఎవరికి చెప్పుకుంటుంది. తనకిలేదా యింటిపట్టున వుండి యిల్లు, పిల్లలని చూసుకుంటూ వుండాలని. ఉదయం లేచింది మొదలు పరుగులు, రోజంతా నిలబడి పాఠం చెప్పడం, మళ్ళీ యింటికి వెళ్ళి చాకిరి....పిల్లలు, రోగాలు, ఏడ్పులు యీ బాధలన్నీ పడుతూ కూడా ఉద్యోగం ఎందుకు చేస్తుందోనని ఎవరూ ఎందుకు ఆలోచించరు. పెళ్ళికానన్నాళ్ళు ఉద్యోగం చేసినా పెళ్ళవగానే తనూ హాయిగా యింటిపట్టున వుండి యిల్లు, పిల్లలని చూసుకుంటూ వుండాలని ఆనందం పడింది. కానీ పెళ్ళయాక....

సునీత ఎమ్మెస్సీ కెమిస్ట్రీ చేశాక ఉద్యోగాల వేటలో పడి ఒక ఏడాది ఖాళీగా వుంది. కనిపించిన పోస్టుకల్లా అప్లై చేసింది. తండ్రి కనిపించిన పెళ్ళికొడుకులందరిని పెళ్ళిచూపులకి పిలిచాడు.

హైమవతీ మురళీధర్

'వివాహం విద్యానాశయ' అని అంటారు కానీ పట్టుదల, శ్రద్ధ వుంటే ఆ సామెత నిజంకాదని నిరూపించవచ్చు నన్న సత్యాన్ని వెల్లడిస్తున్నారు శ్రీమతి హైమవతీ మురళీధర్. వివాహమైన తర్వాతనే భర్త ప్రోత్సాహంతో ప్రైవేటుగా బి. ఏ., కళాశాలలో చేరి ఎమ్. ఏ. చదివి మొదటి తరగతిలో ఉత్తీర్ణురాలై, ఉస్మానియా విశ్వ విద్యాలయంలో మూడవ రాంకు సాధించారు శ్రీమతి హైమవతి. ఇద్దరు పాపలతో ఇల్లు చక్కదిద్దుకుంటూనే బి. ఇడి. చేసి భారతీయ విద్యాభవన్ పబ్లిక్ స్కూలులో ఉపాధ్యాయినిగా ఉద్యోగం చేస్తునే ఇప్పుడు కాకతీయ విశ్వ విద్యాలయం ద్వారా 'డా॥ దాశరధి కవిత్వం-సవిమర్శ పరిశీలన' అన్న అంశంపై పరిశోధనా వ్యాసాన్ని సమర్పించి తెలుగులో పి. హెచ్. డి పట్టం పొందారు.

ఏడాది దాటాక ఉద్యోగం వచ్చింది కాని పెళ్ళి కొంతకు కుదరలేదు. పెళ్ళి కుదరనందుకు సునీతేం బాధపడలేదు – ఒక విధంగా ఉద్యోగం చెయ్యాలన్న తన కోరిక యిలా తీరబోతున్నందుకు ఆనందపడింది. యిన్నాళ్ళూ యింట్లో ఎప్పుడు ఏది అడిగినా యిది లేదు అది లేదు అన్న జవాబుతోనే గడిచిపోయింది. నచ్చిన చీర కొనుక్కోవాలన్నా ఓ సినిమా వెళ్ళాలన్నా, ఓ పుస్తకం కొనాలన్నా ఓ చెప్పుల జత కొనుక్కోవాలనిపించానా, ఓ హాండ్ బాగు ముచ్చటగా కొనాలన్నా అన్నింటికి అవాంతరాలే - కోరికలు కోరికల్లాగే మిగిలిపోకుండా తన సంపాదనతో కొన్నాళ్ళన్నా ఎంజాయ్ చేయాలి. పెళ్ళయితే మళ్ళీ యిదే కథ అక్కడా అవుతుంది. యిల్లు, మొగుడు, పిల్లల మధ్య తన కోరికలేం తీరుతాయి. తండ్రి మరీ గుమాస్తా కాకపోయినా ముగ్గురాడపిల్లలు ఇద్దరు మగపిల్లలతో, కరువురోజుల్లో తిండికి లోటు లేకుండా బతికారు కాని కావాలనుకున్నది ఏవి దొరికాయి? ఓ షిఫాను చీర మనసు తీరిందా.... మంచి ఆర్గండి చీర సీమరాళ్ళ చీరలు చూసి మనసుపడి అడిగిన కోరికలు ఏం తీర్చారు ఇంట్లో. చదువులు చెప్పించారు. అంతే చాలన్నట్టు తృప్తి పడాలి మరి....ఐదుగురు పిల్లలకి అంతకంటె ఓ మధ్యతరగతి తండ్రి ఏం చేస్తాడు. అందుకే పెళ్ళవకముందు తనకోసం తను సంపాదించుకుని ఎంజాయ్ చెయ్యాలి. సునీత కోరిక అది. "ఇరవై రెండేళ్లు వచ్చాయి. యిన్నాళ్ళు చదువన్నావు - యిప్పుడింక ఉద్యోగమా. ఏదో అప్పోసప్పో చేసి నిన్ను దాటిస్తే యింక ఆఖరివాడు మేము ఏదో మాపాట్లు మేం పడతాం'' అని తల్లి సణిగినా సునీత లెక్క చేయలేదు. కూతురు పెళ్ళికి కట్నం అటుంచి పెళ్ళి ఖర్చులకన్నా పదివేలు సమకూర్చలేని తండ్రి కొన్నాళ్ళుద్యోగం చేసి నాలుగు డబ్బులు వెనకేస్తే దాని పెళ్ళి దాని డబ్బుతోనన్నా చేయచ్చుననుకున్న తండ్రి మౌనం వహించాడు. సునీత ఉద్యోగం చెయ్యాలన్న ఆరాటంలో ఎవరి ఉద్దేశాలు గ్రహించే ధోరణిలో లేదు. ఏడాది తరువాత కొత్తగా పెట్టిన ఉమెన్స్ కాలేజిలో ఉద్యోగం సంపాదించుకుంది.

ఓ మూడు నెలలు నిజంగానే ఎంజాయ్ చేసింది. సునీత-మొదటి నెల జీతంలో షిఫాన్ చీర కొనుక్కుంది. ఎప్పటినించో చదవాలనుకున్న పుస్తకాలు కొంది. మంచి చెప్పుల జత, లెక్చరరు హోదాకి సరిపోయే హాండు బ్యాంగు వగైరాలు, అరడజను జాకట్లు కుట్టించుకుంది. తన మొదటి జీతంతో ఇంట్లో అందరికీ స్వీట్లుకొని తెచ్చింది. ఇంటిల్లిపాదిని వెంటపెట్టుకుని సినిమాకి తీసికెళ్ళి అట్నించి హోటలులో మంచి భోజనం పెట్టించింది. డబ్బు... డబ్బుకున్న విలువ సునీతకు ఆ నెలలోనే అర్థం అయింది.

ఓ ఏడాది రెండేళ్ళు ఉద్యోగం చేసి కాస్త డబ్బు దాచుకుని యింటికి కావలసిన ఫర్నీచర్ సామాన్లు కొనుక్కోవాలి. తండ్రి ఎలాగు యియ్యలేడు. తన సంపాదనలోనన్నా నాలుగూ అమర్చుకోవాలి. సుజాత ఆలోచన ఆచరణలో పెట్టడం రెండేళ్ళయినా సాధ్యం మాత్రం కాలేదు. మొదటి రెండు మూడు నెలలు తన చీరల సరదా, యింట్లోవాళ్ళకి బట్టలు కొనడంతో అయిపోయింది. సరదాలు, మోజులు తీరాయనిపించే సరికి చేతిలో డబ్బులు ఏమయిపోతున్నయో తెలీకుండానే అయిపోయేవి. 'ఎందుకే అలా డబ్బు తగలేస్తావు–కాస్త వెనకేసుకుంటే పెళ్ళిఖర్చు కుంటుందే అనే తల్లే' ఒసే–బజారంట వస్తావు, వచ్చేటప్పుడు కాస్త కూరలు కొని తేవే'తో ఆరంభించి, రెండు మూడు నెలలు గడిచేసరికి నెలవారీ సామాన్లు సహితం కొనడం సునీత వంతయిపోయింది. 'పాలవాడొచ్చి కూర్చున్నాడే మీ నాన్నగారికి డబ్బు జతకూడ లేదుటే. కాస్త యియ్యి నాన్న తరువాత పీకిస్తారు.' ఆ తరువాత యివ్వడం అనేది వుండదని కొద్దిరోజుల్లోనే తేలిపోయింది. తన బస్సుచార్జీలు,మధ్యాహ్నం కాలేజీలో తాగే టీ ఖర్చు, నెలకో రెండు మూడు సినిమాలు, చిల్లర ఖర్చులు అంతా కలిపి నూరు రూపాయలు దాటదు. మిగతా ఆరొందలు ఎలా అయిపోతున్నాయో కూడా తెలియకుండా అయిపోయేవి. 'అక్కా ప్లీజ్ సినిమాకెడతానే పది రూపాయలీయవే'–అని అడిగే తమ్ముడిని కాదనలేదు. వీధిలోకి 'ఆపిల్స్, అరటి పళ్ళొచ్చాయి కొనవే' అని గదుసుగా అడిగే తల్లి మొదట్లో డైరక్ట్‌గా అడగడానికి మొహమాట పడి తల్లి చేత అడిగించే తండ్రి ఆర్నెల్లు గడిచేసరికి కూతురి ముందు చేయి చాపడానికి తండ్రికేం సిగ్గనిపించలేదు. 'అమ్మా సునీతా ఎలక్ట్రీసిటీ బిల్లు వచ్చిందమ్మా—ఆ పచారి దుకాణంలో డబ్బిచ్చేరా' అని ఇంటి బాధ్యత అంతా ఆమె మీదే నెమ్మదిగా పెట్టేసి తప్పించుకోడం మొదలుపెట్టాడు.

ఓ ఆరేడు నెలలు సునీతకేం బాధ అనిపించలేదు. ఓ ఆడపిల్ల అయినా తను తండ్రికి ఎలా అసరాగా నిల్చిందోనని గర్వపడింది. 'ఎవరికి పెడ్తున్నాను. నావాళ్ళేగా' అని తృప్తిపడింది.... "అన్నయ్యలు ఎప్పుడన్నా ఓనూరు రూపాయలన్నా పంపలేదు. మన సునీత చూడు అవసరానికి ఎలా ఆదుకుంటుందో – ఈ రోజుల్లో ఆడపిల్లలే నయమే' అనే తండ్రిని చూసి, పాపం యిన్నాళ్ళకి ఆయనకి కాస్త ఊపిరి పీల్చుకున్నట్టుంది. ఎప్పుడూ ప్రతిదానికి వెతుక్కోవడమే యిన్నాళ్ళు'' అని జాలిపడింది.

ఒక ఏడాది గడిచి, ఉద్యోగం మోజు తీరాక యింట్లో తల్లి తండ్రి కాబూలీ వాళ్ళలా కన్పించడం మొదలు పెట్టారు సునీతకి. యింట్లో ఆదుకుంటున్నాను అన్న గర్వం పోయి ఛీ....ఎంత సిగ్గు

లేకుండా ఓ ఆడపిల్ల కష్టపడి డబ్బు తెస్తుంటే, పీడించి తీసుకుంటున్నారు అని తల్లి తండ్రి మీద విముఖత బయలుదేరింది. ఉద్యోగానికి ముందు పెళ్ళి పెళ్ళి అని గోల పెట్టిన తల్లి కూతురికి పెళ్ళి కావాలన్న సంగతే మర్చిపోయినట్టు ఆ ప్రసక్తి ఎత్తక పోవడం చూస్తుంటే ఉక్రోషం వచ్చేది సునీతకి. అక్కలందరికి పురుళ్ళు పుణ్యాలు బాలసారలు, ఏదో తను అప్పున్నట్టు తన డబ్బుతో ఖర్చు పెడ్తుంటే .... పెళ్ళికాని కూతురుందన్న సంగతి మరిచి నా డబ్బుతో వాళ్ళకి పురుళ్ళు పోస్తారు. ఛీ....'అనుకుంది. నిష్కర్షగా 'నా డబ్బు యీయను' అని చెప్పలేకపోయింది సునీత— పాతికేళ్ళు వస్తున్నా పెళ్ళికాకుండా వుండడం, తన తోటి వాళ్ళందరికి పెళ్ళిళ్ళయి పిల్లలు పుట్టడం.... ఉద్యోగం చేసి నాలుగు సామాన్లు కొనుక్కోవాలన్న ముచ్చట కలకలగానే మిగిలిపోవడం....యిదంతా సునీతని ఓ రకం విరక్తిలో పడేశాయి. నేరక పోయి ఉద్యోగంలో చేరాను. లేకపోతే ఎలాగో అలా ఈపాటికి పెళ్ళిచేసేవారు. ఉద్యోగం చేసి నందుకు తనకేం లాభం మిగిలింది. వీళ్ళందరికీ దోచి పెడ్తున్నాను. ఒక్కోనెలా గడుస్తుంటే సునీతకి యిల్లంటే నరకం, తల్లితండ్రి అంటే బద్ధ శత్రువుల్లా కనపడడం మొదలుపెట్టారు. కూతురు చిరాకులు పరాకులు, విసుర్లు, కసుర్లు, యీసడింపులు, ముభావం. ఏదీ తెలియనట్టే పట్టింకోని తల్లిదండ్రులను చూసి ఏమిచెయ్యాలో, ఎలా చెప్పాలో తెలియక మరింత మూడీగా తయారయింది సునీత.

ఆ సమయంలో సునీత మొర దేవుడాలకించినట్టు కాలేజీలో కోలీగ్ పెళ్ళికి విజయవాడ వెళ్ళింది. ఆ పెళ్ళిలో ఫ్రెండు కజిన్ బ్రదర్ ప్రభాకర్ సునీత పట్ల ఆకర్షితుడయ్యాడు. సునీత వివరాలు ఆరాతీసాడు. సునీత స్నేహితురాలు యిద్దరి మధ్య మధ్యవర్తి అయి పెళ్ళిమాటలు జరిపింది. ప్రభాకర్ ఏదో కంపెనీలో యింజినీరుగా వున్నాడు. పదిహేను వందలు జీతం. స్మార్ట్‌గా వున్నాడు. సునీత చదువు ఉద్యోగం విని యింకా ఆకర్షితుడయ్యాడు ప్రభాకరం. యిద్దరూ మాట్లాడుకోడానికి వీలుగా ఏకాంతం కల్పించింది స్నేహితురాలు. తండ్రికి కట్నం కానుకలు యిచ్చే శక్తిలేదంది సునీత. 'పరవాలేదు. మీరే నా కట్నం' అన్నాడు ప్రభాకర్. సునీత తన కల యిన్నాళ్ళకి నిజం అయినందుకు ఆనందపడిపోయింది. ప్రభాకర్ ఆమె

రెండు వ్యాస సంపుటాలు

వెలుగు బాటలో సోవియట్ మహిళ

[ఆంగ్లరచన : శ్రీమతి శ్రీ రాజ్యంసిన్హా, ఆంధ్రానువాదం: వాణీ రంగారావు; ప్రచురణ: మామిడిపూడి వెంకట రంగయ్య ఫౌండేషన్, 80, రోడ్ నెం. 3 నెహ్రూనగర్ (వెస్ట్), సికింద్రాబాద్— 500 026; పేజీలు: 126; వెల: రూ. 10]

రాష్ట్ర సమాచారశాఖకు డైరక్టరుగాను, స్త్రీ సంక్షేమశాఖ డైరక్టర్‌గాను ఉండి ఉద్యోగ విరమణ చేసిన శ్రీమతి శ్రీ రాజ్యంసిన్హా ('వనిత' నవంబర్

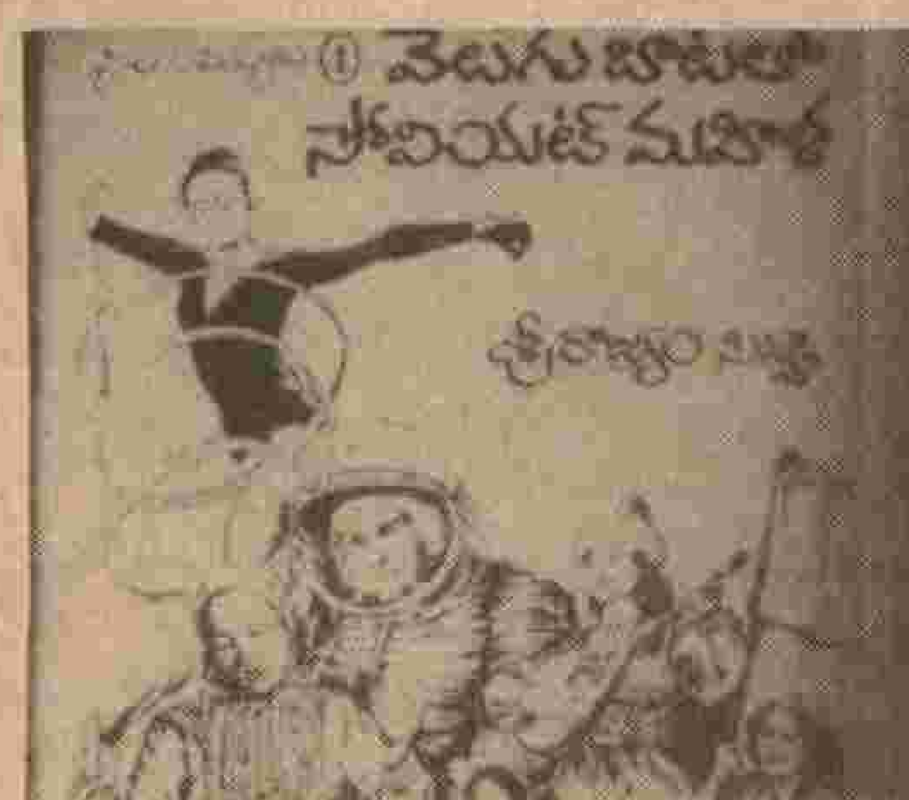

'76 సంచికలో ఆమెతో ఒక గోష్ఠి నిర్వహించి ప్రచురించింది) సంపాదకత్వంలో స్త్రీల సమస్యలపై ప్రచురణలు తల పెట్టారు ప్రకాశకులు. అందులో ఇది మొదటిది.

రచయిత్రి 1947—49 సంవత్సరాల మధ్య 'మాతృభూమి' వార పత్రికను నిర్వహించారు. అందులో 1948 జూన్ నెలలో ఒక వ్యాసంలో— 28 సంవత్సరాల వయసు గల కుంపీ అనే స్త్రీ తన పసి బిడ్డను నూతిలో వేసి తాను కూడా హత్యా ప్రయత్నం చేసుకోనున్న సమయంలో పట్టుబడింది. తన భర్త బంధువులు తనను నానా హింసలు పెట్టడమే ఆత్మహత్యకు కారణం అని ఆమె అంటుంది. ఈ నేరానికి ఆమెకు యావజ్జీవ శిక్ష విధిస్తూ ఆ శిక్షను....జీవితం ఎంతో దుర్భరమై, నిరాశ, నిస్పృహ జనించి గత్యంతరం లేని స్థితిలో తప్ప, కన్న బిడ్డను చంపి, తనను చంపుకోవడం ఏస్త్రీ చెయ్యదు. ఇప్పుడు చట్టమైతే హత్యాప్రయత్నాన్ని అడ్డు పెట్టగలిగింది కానీ అసలు సమస్యను పరిష్కరింపలేకపోయింది. తన భర్త బంధువులు, నానా హింసలు పెడుతుంటే అలాంటి భర్తను విడిచిపెట్టి, ఆర్థికంగా పోషించుకునే శక్తి వుంటే ఇలాంటి సంఘటనలు జరగవు....'' అని రచయిత్రి రాశారు.

అప్పటికి ఇప్పటికీ భారతీయ వనిత స్థితిగతులలో మార్పులేదు. తన దేశస్త్రీల బాధలను గుండె నిండా నింపుకుని సోవియట్ యూనియన్ పర్యటించిన రచయిత్రి అక్కడి స్త్రీలు సాధించిన ప్రగతిని, సుసంపన్నమైన వారి జీవితాన్నీ తిలకించి వారి స్థితిగతులను చిత్తశుద్ధితో చెప్పడానికి ప్రయత్నించానన్నారు.

ఆ ప్రయత్న ఫలితమే 'ఏ స్టోరీ ఎ బౌట్ సోవియట్ విమెన్' అన్న ఆంగ్ల రచన. ఆ రచనకు తెలుగు సేత ఇది. ఎంతో వివరంగా సోవియట్ దేశం గురించి అక్కడి స్త్రీలు సాధించిన ప్రగతి గురించి చెప్పిన రచయిత్రి, ఎంతో సరళమైన భాషలో అనువదించిన శ్రీమతి వాణీ రంగారావు అభినందనీయులు.

మానవతా పథంలో మహిళా పురోగతి

[రచన : ఎస్. ఎస్. లక్ష్మి; ప్రచురణ: రాజా ప్రచురణలు, విజయవాడ; ప్రతులకు: రావిపూడి వెంకటాద్రి; ఎడిటర్ హేతువాది, చీరాల— 523 155; పేజీలు: 142; వెల: రూ 8]

'ఊహ తెలిసిన నాటి నుండి సంప్రదాయాచారాల పట్ల, ఛాందసభావాల పట్ల తెలియని విముఖత, నూతన భావాల అన్వేషణలో సాహిత్య పఠనం. తద్వారా లోపభూయిష్టమైన సామాజిక వ్యవస్థా దర్శనం. నాటి నుండి నిరంతరం మనసులో సుళ్ళు తిరిగే ఆలోచనా ప్రవాహం, గుండెల్ని మండించే తెలియని ఆవేదన...మానవతావాది ఎమ్. ఎన్. రాయ్ భావాల పరిచయ భాగ్యం కలగటం, ఆ బాటలో ముందుకు వెళ్ళాలనే నిర్ణయంతో రచనల కుపక్రమించటం ఈ చిన్న వ్యాసాల సంపుటికి ప్రేరకం' అన్నారు 'నా మాట'లో రచయిత్రి.

హేతువాద దృక్పథంతో—'సాహిత్యంలో స్త్రీ' నుండి 'నేటి సినిమాలలో స్త్రీ పాత్ర' వరకు 27 అంశాలపై రచయిత్రి వివిధ పత్రికలలో రచించిన వ్యాసాల కూర్పు ఈ పుస్తకం. □

ప్రముఖ నర్తకి

ఉషానారాయణ్

సంప్రదాయ నృత్యరీతులను అభ్యసించి, కృషి చేసి పేరు తెచ్చుకున్నవారు కొందరైతే, నాట్యరంగంలో పరిశోధనలు చేసి, కొన్ని విశేషమైన నాట్యరీతులను తెలుసుకోవాలని వాటిని నాట్యాభిమానుల ముందు ప్రదర్శించి రాణించాలని అభిలషించేవారు మరికొందరు. అలా రెండవ కోవకు చెందిన నర్తకి శ్రీమతి ఉషానారాయణ్. ఇటీవల ప్రముఖ సాంస్కృతిక సంస్థ 'కళారంజని' (మద్రాసు) రజతోత్సవాలలో సంప్రదాయసిద్ధమైన 'ఆర్యర్‌సేవై' నృత్య రీతి ఆధారంగా ఆమె ప్రదర్శించిన 'అవతార రహస్యం' నాట్యాభిమానులను విశేషంగా ఆకర్షించింది. ఆ విజయం వెనుక ఆలయ నాట్యరీతులలో ఆమె చేసిన మూడు సంవత్సరాల పరిశోధన వుంది. ఉషానారాయణ్ తమిళనాడు ('మధురాంతకం')లో పుట్టినా చాలా సంవత్సరాలుగా ఢిల్లీలో వుంటున్నారు. బి.ఎస్‌సి పట్టభద్రురాలు. వివాహమైన తర్వాత కూడా ఆమె నాట్యరంగంలో కృషి చేస్తున్నారు. గురునానక్ సర్, కిట్టప్ప పిళ్లై, స్వర్ణ సరస్వతి, యామిని కృష్ణమూర్తి, కళానిధి నారాయణన్‌వంటి ప్రముఖుల వద్ద ఆమె నాట్యాన్ని అభ్యసించారు. సంగీత నాటక అకాడమీ (ఢిల్లీ) స్కాలర్‌గా ఆమె ఆలయ నృత్యరీతుల్లో మూడు సంవత్సరాల పాటు పరిశోధనలు జరిపారు. ''ఈ నాట్య విధానంలో నాకు అలౌకికానందం లభిస్తోంది. భక్తిరస సమ్మిళితమైన భావప్రకటనతో ఈ నాట్యాన్ని ప్రదర్శించడం ద్వారా కలిగే దివ్యానుభూతిని నేను అనుభవిస్తూ, ఆ అనుభూతులను ప్రేక్షకులతో కూడా పంచుకోవాలన్నదే నా ఆకాంక్ష'' అంటారు ఉషానారాయణ్.

కంటికి దేవుడులా కన్పించాడు. తండ్రిలేడు తల్లి వుందని, ఓ పెళ్ళికొచ్చిన చెల్లెలుందని యిద్దరూ అన్నగారి దగ్గరుంటున్నారని తన కుటుంబం విషయమంతా చెప్పాడు. అన్నింటికీ ఆనందంగా తలాడించింది సునీత. ఆ క్షణంలో తనెంతో అదృష్టవంతురాలు. ఆలశ్యం అయినా ప్రభాకర్‌లాంటి వాడు దొరికాడు అని మురిసిపోయింది. ''ముందు మీరు వెళ్ళి మీ వాళ్ళకి చెప్పండి. లాంఛనంగా మీ ఫాదర్‌ని మీ అన్నయ్యని, అమ్మని కలిసి చెప్పమనండి. వాళ్ళు నా ఇష్టానికే వదిలేశారు నా పెళ్ళి. నా వైపునుంచి నాకేం ప్రాబ్లమ్స్ లేవు'' అన్నాడు ప్రభాకర్. తన వైపునుంచి మాత్రం ఏముంటాయి. కట్నం లేకుండా ఇంజినీరు పెళ్ళికొడుకు వస్తుంటే యిష్టపడడానికి తనకేం పిచ్చా తనవాళ్ళద్దు పెట్టడానికి వాళ్ళకేం పిచ్చా అనుకుంది సునీత. అతనన్న మాటలకి తలాడించింది. ఆమెకి ఆ క్షణంలో ఏదో స్వైకంలో మాదిరి అన్నీ జరుగుతున్నట్టు బాహ్యస్మృతి పోయినట్టు అనిపించింది. పెళ్ళినుంచి ఉరుకులు పరుగుల మీద వెళ్ళినట్టే యిల్లు చేరింది. తీరా చేరాక తన పెళ్ళికబురు తనే చెప్పుకోవాలంటే ఏదోలా అనిపించింది. నసుగుతూ అంతా వివరించింది తల్లికి సునీత. ఆవిడ ఆశ్చర్యంతో తెల్లపోతూ 'అతను యింజనీరా కట్నం లేకుండా చేసుకుంటానన్నాడా అతనే అడిగిందాదా చెల్లెలి చేత నిన్ను' నమ్మశక్యం కానట్టు అడిగిందావిడ. ''ఇంజనీరంటున్నావు కట్నం వద్దంటున్నాడంటావు. యిందులో ఏం మోసం లేదుగదా'' తండ్రి భోజనం చేసి సావకాశంగా వక్కపొడి నవులుతూ మొహం అప్రసన్నంగా పెట్టాడు. సునీతకి ఛర్రున కోపం వచ్చింది. యిన్నాళ్ళకి తనంతట తను పెళ్ళికొడుకుని కుదుర్చుకునివస్తే యిలా మాట్లాడుతారేమిటి మొహాల్లో ఎక్కడా సంతోషం లేకపోగా వెధవ అనుమానాలు — ఛా...యిలాంటి తల్లితండ్రులుంటారా ఎవరికన్నా' ''అమ్మా అతను నాకు నచ్చాడు. అతనికి నేను నచ్చాను — యిద్దరం పెళ్ళి చేసుకోదలిచాం. యీ విషయంలో యింకా వాదనలు అనవసరం మీరు పెద్దవాళ్ళుగా నిలబడి పెళ్ళి జరిపిస్తేసరే, లేదంటే మేమే రిజిష్టర్ మ్యారేజ్ చేసుకుంటాం. నిష్కర్షగా చెప్పింది సునీత. బిడియపడి సిగ్గుపడి చేతులారా ప్రభాకర్‌లాంటివాడిని వదులుకుంటే తనకింక జన్మలో పెళ్ళికాదు; తన బతుకు బాట ఎవరూ వేసేందుకు సిద్ధంగా లేనప్పుడు తనే వేసుకోవాలి.

తల్లి తండ్రి మొహామొహాలు చూసుకున్నారు. ఇద్దరి మొహాలు ముడుచుకున్నాయి.

''సరే కట్నం లేకుండా చేసుకుంటానన్నాడు బాగానే వుంది. అయినా పెళ్ళికీ దానికీ కనీసం ఓ పది పదిహేను వేలన్నా వద్దూ'' తండ్రి నసుగుతూ సాగదీశాడు.

''అది కూడా అతన్నే పెట్టుకోమందామా నాన్నా'' వ్యంగ్యంగా అంది సునీత తిరస్కారంగా చూస్తూ. ''కూతురికి ఓ పదివేలు ఖర్చుపెట్టే స్తోమత మాకు లేదని తేల్చారుగా నాపాట్లేవో నేను పడి పెళ్ళిచేసుకుంటాను మీరేం బాధపడకండి'' విసురుగా అని లేచి వెళ్ళిపోయింది సునీత. ఎంత స్వార్ధం. సంపాదించే కూతురు పెళ్ళి అయితే మరి డబ్బు వుండదని యింతలాకన్న తల్లితండ్రులే ప్రవర్తిస్తారా...

''ఎక్కడో నాలుగైదు వేలన్నా పట్రండి లేకపోతే అది ఏమన్నా అనుకుంటుంది. పెళ్ళి ఖర్చు దాన్ని పెట్టుకోమని ఎలా అంటాం. ఏదో మీరే తంటాలుపడండి. లేకపోతే ఒక ఫిక్సెడ్ డిపాజిట్ తీయండి'' తల్లి నెమ్మదిగా అంటోంది.

''ఆ తీస్తా....అది కాస్త ఖర్చుపెట్టి సునీ: కాస్తా వెళ్ళిపోతే యిల్లెలా గడుస్తుందే'' కోపంగా అన్నాడు తండ్రి.

''బాగుందండీ, అయితే కూతురు పెళ్ళి చేయడం ఊరికి ఉపకారం ఏమిటి....అయినా ఏదో అది నాలుగు రాళ్ళు వెనకేసుకుంటుంది అనుకున్నాంగాని యిలా హఠాత్తుగా పెళ్ళి కుదురుతుందనుకున్నామా....''

వింటున్న సునీత మనసు వుడికిపోయింది. ఛీ యీ డబ్బు ఎంత పాపిష్టిది కన్నతల్లితండ్రులు కూడా యింత స్వార్థంగా ఆలోచింపచేసే యీ వెధవడబ్బు. అసలు తనుద్యోగంలో చేరడం మొదటి పొరపాటు పెళ్ళవగానే రిజైన్ యిచ్చి పారేసి హాయిగా యింటిపట్టునవుంటుంది. ప్రభాకర్ లాంటి మొగుడుండగా యింకా యీ ఉద్యోగం ఎందుకు' సునీత నిశ్చయించేసుకుంది.

[ముగింపు వచ్చే సంచికలో]

పురోగమనానికి పునాదిరాళ్ళు!

డి. కామేశ్వరి

2

సునీత ఆలోచనలు, అంచనాలు అన్నీ మొదటి రాత్రే తారుమారు అయిపోయాయి. మొదటి రాత్రి మధురక్షణాల మధ్య సునీత ముంగురులు సవరిస్తూ "నువ్వు హైద్రాబాదు ట్రాన్స్ఫర్‌కి ప్రయత్నిస్తున్నావా? ఎలాగైన ప్రిన్సిపాల్‌ని బతిమిలాడి ట్రాన్స్ఫర్ అయ్యేట్టు చూడు. నీవొకచోట నేనొక చోట అయితే కష్టం'' అన్నాడు. సునీత అతని గుండెల్లో మొహం దాచుకుని "ట్రాన్స్ఫర్ ఎందుకు, వెధవ ఉద్యోగం రిజైన్ చేస్తాను. నాకింకేం ఉద్యోగం చెయ్యాలని లేదు. హాయిగా యింటిపట్టున వుండి మీ డ్యూటీ చేస్తాను.'' అంది మురిపెంగా ముద్దులు గుడుస్తూ. ప్రభాకర్ చకితుడైనట్టు చూశాడు. అప్రయత్నంగా అతని చెయ్యి సునీతని వదిలేసింది. "ఏమిటి ఉద్యోగం రిజైన్ చేస్తావా, మతిపోయిందేమిటి. ఓ ఎనిమిది వందలొచ్చే ఉద్యోగం వదులుకుంటావా, అలాంటి తెలివి తక్కువ పనులు చేయకు. కావాలంటే ట్రాన్స్ఫర్ అయేంతవరకూ ఓ నెలో రెండునెలలో సెలవు పెట్టు.'' ఆరాటంగా సలహా ఇచ్చాడు.

"అబ్బ వద్దండీ, నాకింక ఉద్యోగం చెయ్యాలని లేదు. ఉద్యోగం అంటేబోరుకొట్టేసింది. మీరుండగా నాకీ పాట్లెందుకు. పదహారు వందలతో ఇద్దరం హాయిగా వుండొచ్చు....'' ప్రభాకర్ మొహం ముడుచుకుంది. 'పదహారు వందలు...హైదరాబాదులో పదహారు వందలు నథింగ్ నీవేదో ఉద్యోగం చేస్తావని ఓ ఎనిమిది వందలు వస్తాయని సంతోషిస్తుంటే ఉద్యోగం మానేస్తాననటా వేమిటి... నీవేదో ఉద్యోగం చేస్తున్నదానివని ఆశపడి!''— ప్రభాకర్ ఆగిపోయాడు సునీత మొహంలో రంగులు మారడం చూసి.

"అంటే నా ఉద్యోగం చూసి ఆశపడి చేసుకున్నారా....అంటే కేవలం నా ఉద్యోగం కోసం నన్ను చేసుకున్నారన్నమాట....'' దెబ్బతిన్నట్టంది సునీత.

"సునీతా, బి ప్రాక్టికల్. ఈ కరువురోజుల్లో ఒకరి సంపాదనతో బతకడం ఎంతో కష్టం. ఏదో తిండి కంటే గడిచి పోతుంది. యింట్లో ఏవస్తువు అమర్చుకోవాలన్నా ఎన్నేళ్ళు పడుతుందో తెలుసా? అలాటప్పుడు భార్య ఉద్యోగం చెయ్యాలనుకోడం తప్పా....నీ ఉద్యోగం చూసేగా పాతిక వేలు కట్నం ఇస్తామని వచ్చినా వదులుకుని....''సునీత మొహం మాడిపోవడం చూసి నోరు జారానని నాలిక కొరుక్కున్నాడు ప్రభాకర్.

"గుడ్, వెరీగుడ్ ఐడియా. నెలకి వెయ్యి రూపాయల చొప్పున యింకో పాతికేళ్ళకి ఎంతవుతుందో లెక్క కట్టుకుంటే అఫ్టరాల్ వెధవ పాతిక వేలు ఎంత అని కట్నం లేకుండా చేసుకుని నన్నుద్ధరించారన్నమాట.'' సునీత ఎంత ప్రయత్నించినా ఆమె గొంతులో వ్యంగం, హేళన దాగ లేదు. ప్రభాకర్ మొహం ముడుచుకున్నాడు.

మొదటి రాత్రి కావాలని కోరి పెళ్ళి చేసుకున్న భార్యాభర్తల మధ్య మాటలు యివా? ప్రభాకర్‌ని ఎంత ఉన్నతంగా ఊహించుకుంది. ఓ ఆదర్శ పురుషుడని మురిసిపోయింది. డబ్బు....డబ్బు.... అటు తల్లి తండ్రులకి యిటు మొగుడికి అందరికీ కావల్సింది డబ్బే! ఆడదంటే యిదివరకు వంటింటి మిషను, పిల్లల్నికనే మిషనుగానూ భావించేవారు. యిప్పుడు వాటికి తోడు డబ్బు సంపాదించే యంత్రంగా మారిందన్నమాట! ఉద్యోగం చేసే ఆడదంటే మిషనులాగా యిటు యింట్లో చాకిరి అటు బయట చాకిరి మధ్య నలిగి యంత్రంగానే మారింది. సంపాదిస్తున్న తనకోసం తను ఏం ఎంజాయ్ చేస్తోంది. పెళ్ళి కాకముందు తల్లి

తండ్రులు, పెళ్ళయ్యాక మొగుడు యింకా ఆ తరువాత పిల్లలు. ప్రభాకర్ మొదటి రోజే యిలా మాట్లాడడం ఆమెకి ఎదురుచూడని దెబ్బ: ఆమె కలల సౌధం పునాదులతో సహా కదిలిపోయి నట్లయింది. ప్రభాకర్ పోనీ తరువాత అనివుంటే– 'సునీ నిన్ను వదిలివుండలేను యిక్కడికి ట్రాన్స్ఫర్ చేయించుకో అంటే పోనిద్దూ వెధవ ఉద్యోగం ఓ రెండు మూడు నెలలన్నా, మనం ఎంజాయ్ చెయ్యాలి లీవు పడేయి' అంటే ఎంత బాగుండేది.

"సునీతా నేను ఫ్రాంక్‌గా మాట్లాడాను కాని నిజం అంత. మన మధ్యతరగతి సంసారాల్లో యిద్దరూ జాబ్ చేస్తేగాని రోజులు గడిచే స్థితి లేదు." ప్రభాకర్ సానునయంగా ఏదో చెప్ప బోయాడు.

"ప్లీజ్ స్టాపిట్ నాకర్థం అయింది. ఉద్యోగం మానను సరేనా మీకు కావల్సింది ఆదేగా. ఉద్యోగం చేస్తాను సరేనా" అంది. యింకా ప్రభాకర్ నోట ఏం వినడం యిష్టం లేక అప్పటికి అప్రసంగం ఆపేసింది సునీత.

❋

తరువాత ఆరు నెలల్లో ప్రభాకర్ గురించిన ఆమె అంచనాలన్నీ మరింత తల్లకిందులయి పోయాయి.

ఒక నెల ఎరన్డ్ లీవు పెట్టి ప్రభాకర్‌తో కల్సి హైదరాబాదు కాపురానికి వెళ్ళింది సునీత. అక్కడున్న నెల రోజులలో కొత్త భార్యతో సినిమాలు, షికార్లు తిరగాలన్న మోజుకంటె సునీత ఉద్యోగం కోసం ఆరాటం ఎక్కువయింది. హైదరాబాదులో రెండు మూడు కాలేజీలకి అప్లికేషన్లు పెట్టించాడు. ఇంకో కాలేజీలో ఎవరో తెల్సిన ఫ్రెండుంటే అతనితో సునీతని తీసికెళ్ళి ప్రిన్సిపాల్‌కి చెప్పించాడు. నెల శలవు అయిపోయే వేళకి శలవు పొడిగించు అంటాడేమోనని ఆశించింది సునీత. సునీత శలవు యింకో నాలుగు రోజులుండగానే వెళ్ళి సునీతకి టిక్కట్టు కొని తెచ్చేశాడు. సునీతకి యింకేం అనాలనిపించలేదు. రైలెక్కింది.

ట్రాన్స్ఫర్ కోసం అప్లికేషన్ ఫలించలేదు. 'టరమ్ మధ్యలో ఎలా సమ్మర్ వెకేషన్‌లో చూద్దాం' అంది ప్రిన్సిపాల్. అంటే ఆరునెలలు.

ప్రభాకర్ శని ఆదివారాల్లో వచ్చేవాడు భార్య అవసరంకోసం. "ఎందుకండీ ఈపాట్లు మీరక్కడ నేనిక్కడ. రిజైన్ యిచ్చి వచ్చేస్తాను. అంతగా కావాలనుకుంటే అక్కడే ఏదో చూసుకోవచ్చు" అంది. పెళ్ళయినా యింకా తల్లి తండ్రి దగ్గరే వుండాలంటే బిడియంగా వుంది సునీతకి. అంతే కాక పెళ్ళయిందగ్గరనించి సునీత జీతం వచ్చే వేళకల్లా ప్రభాకర్ ఏదో ఖర్చు రెడీచేసి వుంచేవాడు.

"సునీతా మా ఫ్రెండు మంచి సోఫా సెట్టు అమ్మేస్తూంటే ఆరువందలకి కొన్నాను. యీ నెల గ్రైండర్ కొనాలి. సునీతా ముందు రెండు మంచాలు పరుపులన్నావద్దా నీకోసమేగా యిదంతా నీవు సుఖంగా వుండాలనేగా నా తాపత్రయం" అంటూ ఇది కొంటా అది కొంటున్నా అని సునీత జీతం మొహమాటం అన్నా లేకుండా అడిగి తీసుకునేవాడు. పెళ్ళయిందగ్గిరనించి యింట్లో డబ్బు యీయడం మానేసిందని తల్లి తండ్రులు మొహాలు ముడుచుకున్నారు. మూడు నాలుగు నెలలు గడిచిందగ్గరనించి ఏదో వంకతో సణగడం, సాధించడం ఆరంభించారు. తన తిండి ఖర్చన్నా యివ్వకుండా అలా వుండాలంటే సునీతకి ఎంతో బిడియంగా వుంది. ఆ యింట పుట్టి పెరిగినా పెళ్ళి కాగానే తనను పరాయిదాన్నిచేసి వూరికే యింట్లో పడి తింటున్నట్టు తల్లి తండ్రి దెప్పుడు మాటలు, వాళ్ళ చూపులు భరించలేక సునీత ప్రాణం విసిగింది. దానికి తోడు సునీత నెల తప్పింది. మూడో నెల ఒకటే నీరసం, వాంతులు ఆ సమ్మరైనా కూడా ట్రాన్స్ఫర్ అయే సూచనలు కనపడకపోగానే విరక్తిగా ప్రభాకర్ ఏం అన్నా సరే యింక యిక్కడుండను అనుకుని రిజైన్ యిచ్చేసి హైదరాబాదు రైలెక్కేసింది.

ఉద్యోగం మానేసివచ్చిన సునీతని చూసిన ప్రభాకర్ మొహంలో మార్పు చూస్తూంటే తిరస్కారం, విరక్తితో సునీత మనసు విరిగింది. "నీకెంత ధైర్యం, ఉద్యోగాలు దొరక్క జనం ఏడుస్తుంటే ఎనిమిదిందొల ఉద్యోగం వదిలి వచ్చేస్తావా నాతోటి చెప్పనన్నా చెప్పకుండా మానేస్తావా?"ప్రభాకర్ ఎగిరిపడ్డాడు. అసలే నీర్సంగా వున్న సునీతకి చిరెత్తుకు వచ్చింది. "ఏమిటి మీ ఉద్దేశం. మీకు పెళ్ళాంకంటె నా ఉద్యోగమే ముఖ్యంలావుంది. నేనుద్యోగం చెయ్యకపోతే నాకు తిండి పెట్టరా. పెళ్ళానికి తిండి పెట్టడం కూడా కష్టంగావుంటే యీ పెళ్ళి ఎందుకు చేసుకున్నారు. నేనేం మేడలు, కారులు కావాలని మిమ్మల్ని వేధించానా అంత గతిలేకుండా నా ఉద్యోగం మీదే బతుకున్నట్టు ఎందుకలా మాట్లాడుతారు. మీకు ఉద్యోగం డబ్బు తప్ప మీకసలు ఓ భార్యుందని, దానికో మనసుందన్న ఆలోచనే రాదా" సునీత కంఠం రుద్ధమయి కన్నీళ్ళు బొటబొట జారాయి.

గాయని
జయలక్ష్మి విష్ణు

జీవితంలో ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ప్రతి ఒక్కరికీ ఏదో సాధించాలనే కోరిక, తపన కలుగుతాయి. అది సఫలీ కృతం అయ్యేందుకు పట్టుదలతో, ఏకాగ్రతతో సాధన చేసినవారికి ఆ కోరిక నిజమవుతుంది. వారు ఆ రంగంలో పేరు తెచ్చుకోగలుగుతారు. ఆ విధంగా మధురగాయనిగా పేరు తెచ్చుకుంటున్న వనిత–శ్రీమతి జయలక్ష్మి విష్ణు.

"నాకు చిన్ననాటినుండీ సంగీతం నేర్చుకోవాలనీ, రేడియోలో పాటలు పాడాలనీ కోరికగా వుండేది. ఆ కలలు నేడు నిజమయ్యాయి." అంటారు శ్రీమతి జయలక్ష్మి, ఆమె నేడు రేడియోలోనే కాకుండా టెలివిజన్ కార్యక్రమాలలోనూ పాల్గొంటున్నారు. శ్రోతల మన్ననలు పొందుతున్నారు. విశాఖలో జన్మించి (భర్త శ్రీ విష్ణు, మహారాజా కళాశాలలో ఉపన్యాసకులు) ఉద్యోగ రీత్యా విజయనగరంలో వుంటున్న జయలక్ష్మి విజయనగరం మహారాజ సంగీత కళాశాలలో సంగీతం అభ్యసించి రాష్ట్రం నలుమూలలా సంగీత కచేరీలు చేసి, కొంతకాలం విశాఖ సెయింట్ జోసెఫ్ స్కూలులో సంగీత ఉపాధ్యాయినిగా కూడా వున్నారు.

—ఎస్. ఎస్.

ప్రభాకర్ మొహం ఎర్రపరుచుకుని అక్కడనించి వెళ్ళిపోయాడు.

తరువాత ఒక ఏడాది సునీతపాట్లు దేముడి కెరుక. ఒక రెండు మూడు నెలలు ఇన్‌డైరెక్ట్‌గా విసుర్లు విసిరేవాడు. తరువాత దెప్పుళ్ళు, సణుగుళ్ళు, విసుర్లు, కసుర్లు, తిట్లు. మొదట్లో ఏదన్నామాట వచ్చేసరికల్లా "మాకొలీగ్ పెళ్ళాం చక్కా బ్యాంకిలో ఉద్యోగం, ఉద్యోగంలో చేరి ఐదేళ్ళయిందో లేదో అప్పుడే ఫ్లాట్ కొన్నారు. స్కూటరు కొనుక్కోవాలనుకున్నాను నీవు నాలుగేళ్ళబట్టి ఉద్యోగం చేస్తున్నావు నీ దగ్గిర డబ్బుంటుందిగదా అని కొనాలనుకున్నాను. అసలు ఆ డబ్బంతా ఏమయినట్లు. ఆ సినిమాకి వెళ్ళాలంటే యిద్దరికి ముప్ఫై రూపాయలవుతుంది. ఎక్కడికెడతాం యీ జీతంతో యీ కరువు రోజుల్లో. అవును నీకు కర్టెన్లు కావాలి బొంబే డైయింగ్ దుప్పట్లు కావాలి, డన్‌లప్‌లు కావాల్సినదానివి ఉద్యోగం మానకపోవాల్సింది. 'మా ఫ్రెండున్నాడు వాడి భార్య కాలేజీలో లెక్చరరు, వీడి డబ్బుతో యిల్లు గడిపి ఆవిడ జీతంతో నెలకో వస్తువు చొప్పున కొంటున్నారు. కొందరి అదృష్టం అది. మా చెల్లెలు పెళ్ళి కుదిరిందిట నన్ను మూడు వేలు సర్దమన్నారు. ఎక్కడనించి తెచ్చియిస్తాను. పోనీ యిద్దరి జీతం వుంటే ఏ అప్పో తెచ్చియిచ్చేవాడిని, లేదంటే నమ్ముతారా మీ ఆవిడ ఉద్యోగం చేసిన డబ్బేంలేదూ అంటారు." ఇలా సమయం వచ్చినప్పుడల్లా పరోక్షంగా విసుర్లు విసిరేవాడు. సునీత విననట్టు మాట్లాడేదికాదు. ఏదన్నా జవాబిస్తే వాదన పెరిగి చిలికి చిలికి గాలివాన అయ్యేది.

ఇంకో రెండు నెలలు గడచేసరికి పాలకి, కూరకి, పప్పుల దగ్గిరనించి కూడా యింటి ఖర్చుకి డబ్బడిగితే 'నీవడిగినప్పుడల్లా డబ్బియ్యడానికి నేనేం వేలు సంపాదించడం లేద'నేవాడు. 'లీటరు పాలు చాలకపోతే కాఫీ మానేద్దాం యింక కొనే శక్తి నాకు లేదు,' డబ్బు అడగనంతసేపు మామూలుగా వుండేవాడు. ఏ ఖర్చుకన్నా డబ్బడిగేసరికి ముఖకవళికలు మారిపోయేవి. పెద్ద వాదన, రాద్ధాంతం చేస్తే అడిగిన దానిలోసగం యిచ్చేవాడు. ప్రభాకర్ ధోరణి చూస్తే ఖర్చుకి పదిరూపాయలు అడగాలన్నా ప్రాణసంకటంగా తయారైంది సునీతకి, ఇంటి ఖర్చుకి డబ్బీయకుండా కాల్చుకు తింటే తనెక్కడనించి తెచ్చి సంసారం నడపాలి. నాలుగైదు సంవత్సరాలుగా ఉద్యోగం చేస్తూ చేతిలో డబ్బాడుతూ వుండే సునీతకి ఐదు పదికి కూడా ప్రతిసారి అతని ముందు చెయ్యి చాపడం చిన్నతనంగా వుండేది. ప్రభాకర్ ధోరణి చూసాక ప్రాణం విసిగెత్తి "ఛా యింతకంటె ఆ ఉద్యోగమే నయం ఆ డబ్బు తెచ్చి యీయన మొఖాన కొడితే అయినా శాంతి వుంటుందేమో కొంపలో" కనిపించింది సునీతకి. కాని అప్పటికి ఎనిమిదో నెల - ఈ పురుడు అది అయ్యాక ఏదో ఉద్యోగం చూసుకోవాలి అనుకుంది.

సునీత బాబుపుట్టాక కనిపించిన అప్లికేషన్స్ పడేసింది. పిల్లాడు పుట్టాక మరింత ఖర్చులుపెరిగి ప్రభాకర్ పిసినారితనం మరింత పెరిగింది. పాల

" లెక్కగట్టి చూస్తే నాకు దాదాపు పది వేల రూపాయలు నష్టం వచ్చిందిరా " అన్నాడు ఓ బిచ్చగాడు తన స్నేహితుడైన మరో బిచ్చగాడితో.

" ఏం నువ్వు బిచ్చగాడివి కాకముందు ఏదైనా వ్యాపారంగానీ చేశావా?" అనడిగాడు రెండో బిచ్చగాడు.

" అబ్బే అదేం కాదు....'చిల్లర లేదు తర్వాత రా' అనే వాళ్ళను లెక్కగట్టి చూస్తే నాకీ నష్టం వచ్చింది."

—ఫర్జానాబేగం, డోర్నకల్

డబ్బాకొనాలన్నా...."ఆవుపాలు అలవాటు చెయ్యి ముందు నించి అలవాటయితే అవే పడతాయి— డబ్బాలు కొనలేను. ఆ ప్రామ్ కావాలి బాబుకి, ఆ నాకూ స్కూటర్ కావాలి. సరదాలు నీకేకాదు, నాకూ వున్నాయి. అంత సరదాలుంటే ఉద్యోగం చేసి నీ పిల్లాడికి డ్రస్సులే కొంటావో బొమ్మలే కొంటావో కొని సరదాలు తీర్చుకో! నా సరదాలు నీవు ఏం తీర్చావని నీ సరదాలు నే తీర్చాలి. బాబు మీద నాకూ వుంది ప్రేమ. ప్రేమలకీ డబ్బుకావాలి" పిల్లాడికి పాలడబ్బా కొనడం పూరికి, తనకి వుపకారంలా మాట్లాడే ప్రభాకర్‌ని సునీత క్షమించలేక పోయింది. ఆ రోజు ఇద్దరిమధ్య పెద్ద దెబ్బలాట అయింది. ఆ కోపంలో ప్రభాకర్ రెచ్చిపోయి "అట్టే మాటాడకు, పాతిక వేలొచ్చికట్నం వదులుకుని నిన్ను పెళ్ళాడానంటే నీ అందం చూసనుకుంటున్నావా. నీవేం రంభవా ఊర్వశివా ఛా ఆ పాతిక వేలు కట్నం తీసుకుని బ్యాంకులో ఫిక్సడ్‌డిపాజిట్ తీసుకుంటే నెలకో రెండు వందలన్నా వచ్చేవి ఆత్యాశకి పోయి నిన్ను చేసుకున్నాను" అనేశాడు. ప్రభాకర్ మాటలతో యింతలా హింసించగలడని, యీ మాటలతో అతని సంస్కారం ఎంతో అర్థం. అయిన సునీత యింకేం మాట్లాడలేదు.

బాబు పుట్టిన ఐదు నెలలకి తీవ్ర ప్రయత్నాలు చేసి ఆఖరికి ఉమెన్స్ కాలేజీలో ఉద్యోగం సంపాదించుకుంది. అపాయింట్‌మెంట్ ఆర్డర్ తీసుకొచ్చి అతని ముందు పడేసింది. అది చూడగానే అతని కళ్ళల్లో వెలుగు, మొహంలో ఆనందం చూడగానే మనిషి డబ్బుకెంత బానిస అవుతాడో అర్థం అయింది సునీతకి. "అమ్మదొంగా నాకు చెప్పకుండా అప్లై చేసి తెచ్చుకున్నావా....సునీతా అమ్మని వెంటనే యిక్కడికి వచ్చేయమని టెలిగ్రాం యిస్తాను. బాబుకేం పరవాలేదు ఇంట్లో అమ్మ చూసుకుంటుంది. నీ వెళ్ళి ఎల్లుండి జాయిన్ అయిపో" మొదటి రాత్రి కూడా లేని సౌమ్యత అభిమానం ఆ గొంతులో చూసి ప్రభాకర్ పట్ల గౌరవం మరికాస్త తగ్గింది.

నెలజీతం తీసుకొచ్చి బస్సుచార్జీలు, టీ ఖర్చు మినహా అతని చేతికిచ్చేసింది. ఆ డబ్బు తనుంచుకుంటే జరిగే రాద్ధాంతం తెలుసు. అతనితో వాదన పెట్టుకుని లాభం లేదని అర్థమయ్యాక యింట్లో సుఖశాంతులుండాలంటే తను నోరుమూసుకుని వుండడం మినహా మరో గత్యంతరం లేదని సునీతకి అర్థం అయింది. బాబు వెంట పావ ఏడాది గిర్రున తిరిగే సరికి పుట్టేసింది, ఇద్దరు చంటిపిల్లలతో, అత్తగారికి ఏదో పిల్లలని తను లేనప్పుడు చూడడం మినహా వంట అది చేసే ఓపిక లేదుగనుక యింట్లో చాకిరి చేసి పిల్లల అవసరాలు చూసి కాలేజీకి పరిగెత్తి మళ్ళీ వచ్చి చాకరి. గానుగెద్దు జీవితం ఆరేళ్ళ పట్టీ అలవాటు పడింది. యిప్పుడీ ట్రాన్స్‌ఫర్....యిప్పుడేమి చెయ్యాలి. ఉద్యోగం మాన తానంటే ప్రభాకర్ వూరుకుంటాడా. పిల్లల్ని పెట్టుకుని తను యింకో కాపురం పెట్టాలా. అప్పుడు రెండు కాపురాలతో డబ్బేం వుంటుంది. పిల్లలని యిక్కడ స్కూల్లో జాయిన్ చేసింది. ఆ వూళ్ళో మంచి స్కూల్సులేవు.

పిల్లల చదువు ఏమవుతుంది. పిల్లల్ని యిక్కడ వదిలి తను అక్కడ....అమ్మో. అది లాభంలేదు. ఆలోచనతో బుర్ర వేడెక్కింది.

❋

"ఆలోచిస్తుంటే మతి పోతోంది మాధవీ. ఏం చెయ్యాలో అర్థం కావడం లేదు. ఛా...ఛా.... ఆడదాని బ్రతుకు రోజు రోజుకి అధ్వాన్నమవుతుందనిపిస్తుంది. ఇదివరకటి ఆడవాళ్ళకి ప్రాబ్లమ్స్ లేవు. హాయిగా తెచ్చి పడేసింది వండి పిల్లల్ని కంటూ ఏ బాధలూ అవమానాలు సమస్యలు లేకుండా అమాయకంగా బతికేవారు. ఆనాడు కేవలం స్త్రీ వంటింటి కుందేలు. పిల్లల్ని కనే యంత్రం, కాని మనం ఏం సాధించాం. వాటితో పాటు డబ్బు కూడా సంపాదించే యంత్రంగా మారాము. ఆడది ఉద్యోగం చేయడం ఆత్మ స్థైర్యానికి అని అనుకోడం మనల్ని మనం వంచించు కోడానికే. ఆడదాని ఉద్యోగం అవసరాలు తీర్చుకోడానికి. అదీ మగవాడి అవసరాలు. తను ఆడదాని బాధ్యత పంచుకోక పోయినా బాధ్యత సగం మోపడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు ఈనాటి పురుషుడు" ఉక్రోషంగా, కసిగా అంది సునీత.

"అవును సునీతా, మనం ట్రాన్సిట్ పీరియడ్‌లో వున్నాం. ఇటు పాతకాలం ఆడదానిలా వుండలేక, విదేశీ వనితల మాదిరి పూర్తి స్వేచ్ఛా స్వతంత్రాలు లేక మధ్య దారిలో దారితెలియక కొట్టు మిట్టు ఆడుతున్నాం. యిదంతా స్త్రీ పురోగమనానికి నాంది అనుకుంటే మనం ఆ పురోగమనానికి పునాది రాళ్ళం. ఈ పునాదులు ఎండకి వానకి తడిసి రాటకి పోటకి ఆగితే ఆ పునాది మీద భవంతి లేస్తుంది. ఈ నాడు మనం వేసిన పునాది పై భవంతిలో తరువాత తరం స్త్రీలు హాయిగా ఆనందంగా స్వేచ్ఛావాయువులు పీలుస్తారని ఆనందిద్దాం. అంతకంటే మనం ఏం చెయ్యగలం" మాధవి అంది.

సునీత విస్ఫారిత నేత్రాలతో మాధవి వంక అభినందిస్తున్నట్టు చూసింది. 'కరక్ట్ ఎంత బాగా చెప్పింది మాధవి. ఒక మంచిపనికి అనేక త్యాగాలవసరం మన జాతి విముక్తికి గాంధి ఎంత త్యాగం చెయ్యాల్సి వచ్చింది. స్త్రీ జాతి విముక్తికి, పురోగమనానికి మనం పునాదిరాళ్ళం అయినా పరవాలేదు. తరువాత తరం స్త్రీ కోరుకున్న ఆత్మ స్థైర్యం, స్వశక్తి వగైరాలు లభ్యమయితే....'అనుకుంది సునీత నిట్టూరుస్తూ. □

పెదవులకు రంగులు మంచివేనా?

ఉన్నతవర్గాలకు సంబంధించినంతవరకూ నేడు స్త్రీలను అమితంగా ఆకర్షిస్తున్న సౌందర్య సాధనం – 'లిప్‌స్టిక్' ఈ లిప్‌స్టిక్ అనేది నిజం చెప్పాలంటే స్త్రీలకు అంత అత్యవసరమైన, ముఖ్యమైన సాధనం కాదు. కాని స్త్రీల మనస్తత్వాన్నిబట్టి చూస్తే, ఈ లిప్‌స్టిక్‌ను వాడటంవల్ల తాము మరింత అందంగా ఆకర్షణీయంగా, తాజాగా కనిపిస్తామనే ఈ మానసిక దౌర్బల్యంవల్లనే స్త్రీలు ముఖ్యంగా యువతులు ఈ లిప్‌స్టిక్‌ను వాడటం జరుగుతున్నది.

అసలు మొట్టమొదట లిప్‌స్టిక్‌లు తెలుపు రంగులో వుండి, పగిలిన పెదాలకు, వాటిలో వున్న పగుళ్ళచారలు కనుపించకుండా వుండటానికి వేసుకునేందుకు ఉపయోగించేవారు. ఈనాడు లభ్యమవుతున్న లిప్‌స్టిక్‌లకు ఆ తొలి రోజుల్లోని లిప్‌స్టిక్‌లకు చాలా తేడా వుంది. ఈనాడు లిప్‌స్టిక్‌లు చాలా రంగులలోనూ, షేడ్లలోనూ వస్తున్నాయి.

లిప్‌స్టిక్స్ తయారీలో వాడబడే పదార్థాలు వివిధ రకాలైన మైనాలు, తైలాలు, క్రొవ్వులు, రంగు పదార్థాలు, సువాసన ద్రవ్యాలు మొదలయినవి. మైనాలలో ('వాక్స్'లు) బీ-వాక్స్, పారఫిన్ మైనం, తైలాలో ఆముదము (కాస్టర్ ఆయిల్) రంగులలో ఈ యోసిన్‌డైలు మొదలయిన పదార్థాలను లిప్‌స్టిక్‌లను తయారు చేయడానికి ఉపయోగిస్తారు. లిప్‌స్టిక్స్‌కి మంచి వాసన రావడానికి పండ్ల సంబంధమైన సుగంధ ద్రవ్యాలను చేర్చుతుంటారు. అయితే మంచి లిప్‌స్టిక్ ఏ విధంగా ఉండాలి?

* లిప్‌స్టిక్‌లో మాయిశ్చర్ (తేమ) శాతం ఎక్కువగా వుండి, పెదవులకు రాసుకొన్నపుడు మంచు బిందువులు వుండే మెరుపులో మెరుస్తూ వుండాలి.
* లిప్‌స్టిక్‌లో వాడే రంగులు దేహ ఉష్ణోగ్రతకి ఆవిరి అయేటట్లు కాకుండా వుండి ప్రకాశవంతంగా వుండాలి.
* లిప్‌స్టిక్‌లను తయారు చేసేటపుడు వాటికి తియ్యని రుచి, వాసనగల పదార్థాలను కలపాలి.
* లిప్‌స్టిక్‌లో వాడే పదార్థాలు పెదవులకు, శరీరానికి హాని కలిగించేవిగా వుండకుండా జాగ్రత్తపడాలి.
* వాతావరణంలో వున్న మార్పులకు చర్య చెందకుండా వుండే రసాయనికాలనే లిప్‌స్టిక్‌లో వాడాలి.

కానీ ఈనాడు మనకి లభ్యమవుతున్నవాటిల్లో మనం పైన చెప్పుకొన్న యే వొకటో, రెండో లక్షణాలు తప్ప, మిగతావి పూర్తిగా లోపిస్తున్నాయి.

మానవ దేహంలో 'స్వేదగ్రంథులు' (స్వెట్‌గ్లాండ్స్) లేని ప్రాంతం 'పెదవులు'. పెదవులపైన అతి పలుచగా వుండే చర్మపు పొరను శాస్త్రీయ పరిభాషలో "కార్నియల్ లేయర్" అని పిలుస్తారు. ఇంతటి పలుచని చర్మంలో స్వేదగ్రంథులు నివాసం ఏర్పరుచుకోలేవు. పెదవులలో మనకి స్వేదగ్రంథులు లేకపోవటంవల్ల, ఆ ప్రదేశం ఎక్కువగా పొడిగా వుంటుంది. ఈ కారణం వల్లనే చలికాలంలో పెదవులు పగుళ్ళివ్వడం (దీనినే 'క్రాక్' ఇవ్వటం అని అంటారు) జరుగుతుంటుంది. ఇలా పగిలిన పగుళ్ళ మధ్యనుండి పెదవులపైన పూసిన లిప్‌స్టిక్ నెమ్మదిగా కార్నియల్ లేయర్‌ను దూసుకుని చర్మపు అంతర్ భాగాలలోనికి పోయి అనేక రకాలైన 'ఎలర్జీ' వ్యాధులను, 'హైపర్ సెన్సిటివిటీ'ను కలిగిస్తుంది. ఈ కారణంవల్లనే కొంతమంది స్త్రీలలో కనురెప్పలమీద దురద, వాపు రావడం, చర్మం మీద చిన్న చిన్న దద్దుర్లు రావడం, మోచేయి క్రింది భాగంలో దురద సలపటం జరుగుతుంటుంది. ఇవి పడని కొందరికి తల నొప్పి రావడం, అతిగా జలుబు - తుమ్ములు, దురద మొదలయినవి కూడా వస్తుంటాయి. అంచేతనే ప్రస్తుతం యువతులు, స్త్రీలు వాడుతున్న సౌందర్య సాధనాలన్నింటిలోకి అతి ప్రమాదకరమైనవి ఈ లిప్‌స్టిక్‌లు అని అంటారు.

—సి. హెచ్. జయ